

חזרה לסיני

ב-29 באוקטובר 1956, לפני 25 שנים בדיוק, נפתחה מלחמת סיני. היתה זאת שעת-גורל למדינת ישראל. באותה שעה גדולה נקבע המשיך לזרועות נעה הרכבת של מדינת ישראל מאז ועד קמפיין דיוויד, ואולי עד עצם היום הזה.

מלחמת-סיני היתה אסון — אסון למדינה, אסון למרחב. קומץ קטן מאוד של אנשי הבין זאת עוד כאשר קרו הדברים. רבים מאוד מכינים זאת כיום.

ניתן להגדיר אסון זאת בפשטות: עד אוקטובר 1956 היו הערבים מוכנים להאמין כי ישראל היא כוח השייך למרחב הזה.

הם התנגדו להקמת המדינה. הם סברו כי קמה שלא כדין. הם זעמו על כי ישראל גירשה — על פי גירסתם — את מאות אלפי הפלסטינים, שהפכו פליטים. הם גם טענו כי ישראל היא יציר-כפיהם של הקולוניאליסטים והאימפריאליסטים. ליצור זה הסתמכו על הצהרת בלפור, שבה מסרה הבריטניה ארץ שלא היתה שייכת לה לעם שלא חי בה.

אלב סטריילינג לא האמינו הערבים עצמם לתענות אלה. הם ראו את מלחמת המחלוקת העברית בשילטון הבריטי, ש' היתה לדוגמה ללוחמי השיחרור הערביים בכל רחבי המרחב. הם היו מוכנים להת-ייחס אל ישראל החדשה כאל גורם מקומי — כוח שנוא, עויין, יהיר, שחצן, אך מקומי. כאשר פתחה במלחמת-סיני, כראשית-החץ של מוזמה אנגלית צרפתית, אמרה ישראל לערבים: צדקתם ככל אשר אמרתם. גם כשאתם לא האמתם בכך בעצמכם. ישראל היא שליחת הקולוניאליסטים והאימפריאליסטים.

הבריטים יזמו את המיבצע מפני שגמאל עבד אל-נאצר, המנהיג החדש והדינאמי של מצרים, הלאים את חברת-המניית ששלטה על עיסקי תעלת-סואץ. זה היה למעשה חיובי ומתקדם. תעלת-סואץ שייכת למצריים. היא נבנתה על-ידי המצריים, ש' שלטו עברה מחיר גורא בחיי-אדם. הכ' נסותיה היו צריכות לשמש להטבת גורלו של עם זה, מוכה-העוני.

הצרפתים יזמו את המיבצע מפני שרצו בדרך זו למנוע בעד המצרים העולם הערבי כולו מלהשיג עזרה ללוחמי-השיח-רוו של אלג'יריה, שהרימו את נס המרד שנתיים לפני כן.

כאשר השתרבב במוזמות אפלות אלה, הכטיש דויד בן-גוריון את שמו של צה"ל, וקבע עובדה שהטביעה מאז את חותמה על ההיסטוריה של המדינה: ישראל אינה חלק של המרחב ובעלת-ברית טיבעית של ארצותיו, אלא בסיס של המערב במרחב ואויבת כוחות-השיחרור בו.

זה היה החטא. העונש לא אחר. בן-גוריון הכריז על "מלכות ישראל היא האי טיראן. מלכות זו התמטטה תוך יממה. תחת לחץ אמריקאי ומול פני איום בטילים סובייטיים, נאלץ בן-גוריון להס' כים להחזרת כל כיבושיו — הצהי-אי סיני ורצועת-עזה. ההישג היחידי — ההבטחה שמיצרי-טיראן יישאר פתוח — לא היה מעוגן בכל הסכם, התמוטט באמי 1967.

מעולם לא שולם מחיר כה יקר עבור הישג כה עלוב. מיבצע-סיני היה גרוע מפשע. הוא היה מעשה-היאווולת.

ה איש שרוחו ריחפה על פני המיבצע כולו היה משה דיין — האיש שהלך לעולמו ימים מעטים לפני יום-השנה ה-25. הקונספציה היתה של בן-גוריון. הוא לא הבין את הערבים מעולם. פחד מפניהם ושנא אותם. הוא לא האמין שחיתכן אי-פעם הבנה עימם. הוא לא הרגיש כל הר' גשת-שייכות למרחב. על כן סבר כי עורק-החיים של ישראל מוביל אל המערב, וכי ביתה עם מעצמה מערבית אחת לפחות — ארצות-הברית, בריטניה ו/או צרפת — היא צורך קיומי בסיסי של יש' ראל.

בן-גוריון לא סבר כי בריטניה וצרפת מנצלות את ישראל לצור'י

הזקן חזר בפברואר 1955, ובלילה ה' אחרון של אותו חודש ביצע דיין, באמצעות אריק שרון הצעיר, את פעולת-עזה, ש' שינתה את פני המרחב. לשווא בכה שרת חרישת ביומנו כי דיין הונה אותו וביצע פעולה הרבה יותר גדולה מזו שהוסכם עליה. עשרות מצרים נהרגו, עבד אל-נאצר ביקש עזרה מאסויית מברית-המועצות, הכוח הסובייטי קנה לו בפעם הראשונה אחיזה במרחב. המיבצע אל מלחמת-סיני החל.

מ ידבר בן-גוריון עצמו, אין אדם שהשפיע על דרכה של המדינה, בי' שלושים שנותיה הראשונות והגורלית, יותר מאשר משה דיין. מאז 1953 ועד גמר מלחמת יום-הכיפורים היתה זאת השפעה ישירה ובלתי-אמצעית.

הוא שקים את היחידה 101 ושיום את פעולות-התגמול. הוא שערך (לדעת) את העסקישי במצריים ואת הפעולה על עזה, שהיתה הכרות-מלחמה על מישטרהמה' פכה במצריים. הוא שתיכנן את מלחמת-סיני ושניצח עליה.

כחבר ממשלות בן-גוריון ואשכול, מ' 1959 ועד פרישת רפי' ב-1965, היה עמוד-התווך של המחנה הנוקשה. כשר-הביטחון, שהתמנה על פי דרישת הציבור ונשות וינדור-העליונות בימית-החדרה של מאי 1967, היה אחראי למערכות צה"ל בששת הימים. אף שלא רצה כלל להגיע לתעלת-סואץ (בעיקבות השראומה של מלחמת-סיני, שבה נענתה ישראל לדרישת הברי' טים והצרפתים וצרה במרחק-מה לפני הר' תעלה) החליט הוא לחסום את התעלה,

שעת גורל: רמטכ"ל דיין במיסדר בשארם-אל-שייח' במלחמת-סיני *

להחריב את עריה ולמקם את צה"ל על גדתה. כשר האחראי לשטחים המוחזקים פעל בהם כסולטאן לכל דבר, פתח את הגשרים אך התניק באיבו כל נסיון להקים בגדה המערבית מנהיגות לאומית מקומית, גירש את המנהיגים המתונים והכין את התשתית לכיבוש ניצחי. בכך תרם תרומה חיונית לעליית אש'ף.

למחרת הניצחון היה זה הוא שהשפיל את העולם הערבי כולו (אגני מחכה ל' טלפון!) ושניצב את מצבה-הרוח הלאומי באימתו, "שארם אל-שייח' חשובה מן הר' שלום". היה זה הוא שכפה על מיפלגת-העבודה, באופן אולטימטיבי, את ההחלטה להקים את העיר ימית, ושהפך בכך את מלחמת-יום-הכיפורים לבלתי-נמנעת. היה זה הוא שיצר את התהומי-נמנעת. של היה מחדל, בזילזול התהומי ערבים ובצב' אותהים, ושודע סביבו בימי המלחמה אווירה של דיכאון ובהלה.

לידו: אלוף-הפיקוד אסף שימחור וני ז'ל.

אחרי המלחמה עומעם זהרו. אך גם אז עדיין השפיע. היה זה הוא שקבע שיא חדש של ציניות פוליטית כאשר נטש את הספינה הטובעת של מיפלגתו ברגע של מפלחה, ושנתן הכשר לממשלה החדשה של מנחם בגין. היה זה הוא שחיבל תחילה בשיחות-השלום עם מצריים, כאשר לא שותף בהן כראוי, ושתרם תרומה ניכרת להשגת ההסכמים הסופיים (וביכללם התי' זרת שארם-אל-שייח' ופירוק ימית) כאשר הוזמן למלא בהן תפקיד חשוב יותר. לטובה או לרעה (ועל כך יתי' וזכחו בניניהם ההיסטוריונים אחר' רי מותו), כפי שהתווכחו אנחנו בימי חייו), מתנוסס דיגלו של דיין על התקופה כולה, שהחלה ערב מלחמת-סיני.

אך גם מניין המאורעות. עם כל הר' דראמה הגלומה בהם, אינו מצדה את מלוא השפעתו של דיין על המדינה שה' אלילה אותו, ושלאחר מכן שברה את פסליו.

היתה לדיין השפעה רחנית עצומה על המדינה — לעיתים גלויה, לעיתים סמויה.

הוא שהפיה בצה"ל את הרוח, שהשתקפה במלחמת-סיני: רוח תוקפנית אך בלתי-מיקצועית. רוח הרפתקנית אך אנטי-איני טלקטואלית. רוח של מסירות-איניקץ לחבר וזילזול-איניקץ במוסר-המלחמה. מעבר לצה"ל, הפיח את רוחו במדינה כולה — הרוח שגם היא השתקפה היטב במלחמת-סיני. היתה זאת רוח של בוז גמור לעולם הערבי, לזכויותיו, לשאיפותיו וליכולתו. כסילים ברחבי העולם ובארץ אומרים כי "דיין יעד לדבר עם הערבים", וכי "הבין את הפלסטינים".

אין שטות גדולה מזו. דיין בז לערבים והיה בטוח לחלוטין ביכולתו לרמות אותם עד איניקץ, כדי שלא ימרדו. הוא לא הבין כי בטוח הארוך הוא רימה רק את עצמו.

התלכים היסטוריים עמוקים, שהם מעבר לטכסיסים ותחכומות, חרגו מהבנתו.

דיין היה הנחלן בה"א הידיעה, הפרוטור טיפוס של הנחלן הלבן בארץ של נייטיבס. הוא היה משוכנע כי הערבים לא ישלימו לעולם עם ההתנחלות הצינית בארץ, וה' דבר גם לא הפריע לו. להיפך, בסתר-ליבו ראה באי-השלמה זו משהו חיובי, סס'חיים רוחני למדינה.

יחסו למושגיה-המוסר בחייו הציבוריים והפרטיים, החל בתזות החביות וכלה בי' עסקיו הארכיאולוגיים, היה רק המשך ל' השקפתו הכללית. יחסו למדינה ולאדם, לאהבה ולכסף, למלחמה ולפוליטיקה היה כולו מיקשה אחת. ואת כולה הצליח ל' הנחיל לעם ישראל.

אפשר לסייג קביעה זו בשני סייגים: ראשית, את כל תפיסותיו קיבל דיין מבן-גוריון.

אפשר לטעון כי לא היה אלא הארכה של בן-גוריון, חניכו וממשיך-דרכו. זה נכון במידה מסוימת. אך דיין היה הרבה יותר מזה: לא רק איש-ביצוע, אלא "בי' צועיסט" — אדם שניטל לידיו את התורה ויצב בה חיים חדשים, מעבר לכל חלומי' תיו (או סיטויו) של בן-גוריון.

שנית, דיין היה בן עמו ותקויו פתו. "הגיבור" בהיסטוריה אינו פועל בחלל ריק. הוא מבטא באופן בלתי-יודע תהלי-כים עמוקים. הוא מגלם באישיותו את הר' כמילות החכיסופים של הציבור, את "רוח המן". דיין הצבר, הנחלן-הנחוב, נר' שא-הדגל של המערב נגד הניי' טיובם הערביים, הנער הניצחי, לא הפך למה שהפך לא רק מפני ש' הכאריזמה, מתת-האלימ, היתה תכונתו העיקרית — אלא גם מפני שסיפק איכשהו את הצרכים הפני' שיום העמוקים ביותר של הציבור הישראלי בתקופתו.